

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 3 (5)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

**Farg‘ona davlat universiteti uchun
MAXSUS SON**

3

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Abduvoxidov A.A. Moliyaviy bilim va ko‘nikmalarning iqtisodiy mazmuni hamda nazariy tamoyillari.	7
Olimova N.X. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan samarali foydalanishni rivojlantirish strategiyalari.	11
Эргашев А.Х. Исследование текущих тенденций и ограничений инвестиционной активности предприятий в стране.....	15
Yulchiyev A.O. Turistik destinatsiya tabiati va rivojlanish omillari: taklif va talabga asoslangan yondashuvlar.....	19
Mirzayev A.T., Ne‘matova D.A. Sanoatning bazaviy tarmoqlarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	23
Karimov Sh.X. Turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga hududiy salohiyatning ta‘sirini baholash.....	30
O‘rinboyev D.B. Qurilish materiallari sanoati korxonalarida inqirozning shakllanish bosqichlari va diagnostik ko‘rsatkichlari tahlili.....	34
Goziyev M.Sh., Bahodirova M.R. Digital transformation of corporate governance in developing economies (case of Uzbekistan).....	44
Israilova M.V. Sanatoriya-kurort sohasida mulkchilik munosabatlarini transformatsiyalashning ayrim masalalari.....	48
Turg‘unov M.M. Milliy iqtisodiyotda oziq-ovqat sanoati rivojlanishining tarmoq xususiyatlari.....	53
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish masalalari.....	58
Mannopova M.S. Agrar sohaning barqaror rivojlanishida meva-sabzavotchilik klasterlari: tuzilma, yo‘nalishlar va asosiy tamoyillar.....	63
Nematova Sh.E. Raqamli transformatsiya sharoitida xizmatlar sifat menejmenti va kichik biznes subyektlarining iqtisodiy barqarorligi.....	68
Rasulov U.A. Raqamli iqtisodiyot — yangi O‘zbekiston iqtisodiy islohotlarining tayanch omili.....	72
Raximov D.Sh. Sanoat ishlab chiqarishini diversifikatsiya qilish jarayonlari va qayta ishlash tarmog‘ining raqobatbardoshlikka ta‘siri.....	77
Teshabayeva O.N. Turkiya tajribasi asosida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	81
Jumakulov Z.I., Tursunaliyeva K. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimi: holati, rivojlanish tendentsiyalari va islohotlar samarasi.....	85
Jaksimova Z.R. Ko‘lam samarasi turlari, ularning tavsifi va ko‘lam samarasi asosida samaradorlikni oshirishning nazariy modellari.....	88
Yunusov A.R. "Green economy" - the problem of teaching at universities in Central Asia using the experience of european union universities.....	92
Юнусов Ш. Роль цифровизации и искусственного интеллекта в углублении региональных экономических отношений в Центральной Азии.....	95
Xalmatjanova G.D. Klasterlarni boshqarishning samaradorligini oshirish va resurslardan optimal foydalanish.....	104
Xomidov Q.Q. O‘zbekistonda turistik majmualar faoliyatini boshqarishning nazariy jihatlari.....	109
Jo‘rayev H.Q. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining strategik salohiyatini baholashning jarayon va tizimli yondashuvlari	114
Xakimov D.R. Oliy ta‘lim sohasida bozor munosabatlari rivojlanishining asosiy omillari.....	117
To‘xtasinova D. Xalqaro hamkorlikning eksport-import oqimlarini tartibga solishdagi roli.....	123
Xolmatov B.A. Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida tejamkorlik darajasini statistik baholash.....	127
Jumakulov Z.I., Baxromov B. O‘zbekiston davlat byudjetini shakllantirishda soliqlarning roli.....	131
To‘ychiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining barqarorligini ta‘minlashda strategik boshqaruvning ilmiy-nazariy asoslari.....	133
Abdisamatov Sh.A. Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar va iqtisodiy o‘shish barqarorligining asoslari hamda zamonaviy muammolari.....	141
Asraqulov A.S. Turistik xizmatlar bozorining rivojlanish xususiyatlari va turistik xizmat turlari diversifikatsiyalashuviga yondashuvlar.....	145
Rakhimova K.N., Mrs. Oubih Warda Institutional and innovative mechanisms for the development of digital tourism in Uzbekistan.....	151
Muxtorov A.A., Mirzayev A.T. Turizm sohasiga investitsiyalarni jalb etish jarayonlarini boshqarishning omilli tahlili.....	154
Usibjonova G.U., Mannopova M.S. Milliy iqtisodiyotda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta‘minlashning ilmiy asoslari.....	161

Oltiboyeva M.A., Teshabayeva O.N. O‘zbekiston turizm logistikasini rivojlantirishda raqamli innovatsiyalarning roli.....	166
Ximmatova G.K., To‘xtasinova D. Xizmatlar bozorida korxonalarining raqobat ustunligini barqarorlashtirish.....	170
Oltiyeva M.A., Mirzayev A.T. Hududlar resurs salohiyatini baholash orqali potensial turistik resurslarni turistik faoliyatga kiritish imkoniyatlarini modellashtirish.....	174
Xasanova R., Teshabayeva O.N. Qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida diversifikatsiyaning hududiy jihatlari.....	180
Zufarova G.A. Ta‘lim bitiruvchilarining ko‘nikmalari va mehnat bozori ehtiyojlari o‘rtasidagi nomuvofiqlik muammosi.....	184
Ergashev J.S. "Yashil marketing" konsepsiyasi asosida energiya tejamkor qurilish materiallari bozorini rivojlantirish	187
O‘rinov A.A. Tikuv-trikotaj mahsulotlariga talabni shakllantirish va sotishni rag‘batlantirish tizimining o‘ziga xos xususiyatlari.....	192
Uzganbayeva D.T., Mo‘ydinov A. Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatini iqtisodiy-matematik va faoliyatni boshqaruv mexanizmlari takomillashtirish.....	197
Саиджоновна З.Б. Ўзбекистонда саноат корхоналарига инвестиция жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги.....	201
Qodirov Z.E. Fermer xo‘jaliklari faoliyatini rivojlantirishning imitatsion modellar tizimi.....	205
Ahmadaliyeva R.A., O‘rinov A.A. Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilishning iqtisodiy ahamiyati.....	210
Хайдаров Х. Сугурта муносабатларида сугурта тариф ставкаларини ахамияти ва муаммолари.....	214
Махамადийев М.М. Iqtisodiy tarmoqlarda innovatsion g‘oyalar bankidan foydalanishning tahliliy asoslari..	217
Madaminov G‘.M. Harbiy xizmatchilarni moddiy rag‘batlantirishda qo‘shimcha to‘lovlar tizimining iqtisodiy va institutsional asoslari.....	222
Nazirboyev D.D. Moliyaviy siyosat va ijtimoiy barqarorlik omillari.....	227
Хасанова С.И. Ишлаб чиқариш корхоналари бошқаруви назарий асослари.....	232
Teshaboyev B.A. Econometric analysis of internal and external factors affecting the management efficiency of tourism enterprises.....	237
Mustafoyeva Z.A. Fintech texnologiyalarining moliya tizimi rivojlanishidagi o‘rni va istiqbollari.....	242
Xolmirzayev U.A., Muradova N.R. Rivojlanish strategiyalarida raqobat va hamkorlik o‘rtasidagi muvozanat: nazariy yondashuv va amaliy tahlil.....	245
Sadullayev R.P. Ekologik vaziyatni barqarorlashtirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish metodologiyasi: xorij tajribasi.....	249
Мурадов Б.Х., Аширов Д.Ф., Бахтиёрв Т.Д., Собиров Х.С. Қудратов М.Н. Основные факторы инновационных процессов АЭС, устойчивых источников энергии и перехода к «Зелёной» экономике.....	258
Tursunov O.B. Transport-logistika tizimini rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash.....	269
Sayitbayev Sh.D. Yangi O‘zbekistonda moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy o‘shish.....	274
Ibodulloyeva Z.S. Aligning energy systems engineering education with Uzbekistan’s renewable energy transition: rethinking curriculum reform through a policy–education lens.....	278
Salimova Z.S. Investitsiyalar va aholi daromadlari o‘rtasidagi mutanosiblikni ta‘minlashning konseptual asoslari.....	282
G‘aybullayeva Z.R., Oxunjonova K.K. Respublika tijorat banklari operatsiyalari va ularni rivojlantirish masalalari.....	286
Абдуллоев А.Ж. Ўзбекистонда маҳсулот сифатини бошқариш амалиётини давлат томонидан тартибга солиш йўналишлари.....	289
Rahimova M.I. O‘zbekistonda ayollar rahbarligidagi korxonalarining eksport faoliyati va hududiy rivojlanish tendensiyalari.....	294
Rahmatullayeva D.O. Bandlik tuzilmasining o‘zgarishi va iqtisodiy samaradorlikka ta‘siri.....	299
Valikulov Sh.Z. “O‘zbekneftgaz” AJ da investitsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini oshirish omillari va ularni tizimli tahlil qilish.....	305
Турабекова Г.И. Яшил иқтисодиёт ва инсониятнинг барқарор келажаги учун йўл.....	312
Tajiboyev S.O. Xalqaro investitsiyalar va kapital oqimlari.....	316
Madaminov A.M. Sanoat korxonalarida faoliyatida zamonaviy boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish istiqbollari (oziq-ovqat sanoati misolida).....	319

**SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA
INNOVATSION SALOHİYATINI IQTISODIY-MATEMATIK VA FAOLIYATNI
BOSHQARUV MEKANIZMLARI TAKOMILLASHTIRISH**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИХ И
УПРАВЛЕНЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО
ПОТЕНЦИАЛА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПЕРЕРАБОТКЕ МОЛОКА И МОЛОЧНОЙ
ПРОДУКЦИИ**

**IMPROVING THE ECONOMIC-MATHEMATICAL AND MANAGEMENT
MECHANISMS FOR DEVELOPING INNOVATIVE POTENTIAL IN MILK AND DAIRY
PROCESSING ENTERPRISES**

Uzganbayeva Dilnoza Toxtasinovna

Farg‘ona davlat universiteti, “Iqtisodiyot va turizm” kafedrası o‘qituvchisi
Mo‘ydinov Abdulloh 25.99 guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirishning iqtisodiy-matematik hamda boshqaruv mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida korxonalarda innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish, resurslardan oqilona foydalanish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish masalalari o‘rganildi. Shuningdek, innovatsion salohiyatni baholashda iqtisodiy-matematik modellashtirish usullaridan foydalanish imkoniyatlari ko‘rsatib berildi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, innovatsion salohiyatni rivojlantirish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga, mahsulot sifatini yaxshilashga va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi.

Kalit so‘zlar: sut sanoati, innovatsion salohiyat, iqtisodiy-matematik model, boshqaruv mexanizmlari, samaradorlik, raqobatbardoshlik, texnologik modernizatsiya.

В данной статье анализируются экономико-математические и управленческие механизмы развития инновационного потенциала на предприятиях по переработке молока и молочной продукции. В процессе исследования были изучены вопросы эффективной организации инновационной деятельности на предприятиях, рационального использования ресурсов и повышения эффективности производства. Также показаны возможности применения методов экономико-математического моделирования при оценке инновационного потенциала. По результатам исследования установлено, что развитие инновационного потенциала способствует повышению конкурентоспособности предприятий, улучшению качества продукции и росту эффективности производства.

Ключевые слова: молочная промышленность, инновационный потенциал, экономико-математическая модель, механизмы управления, эффективность, конкурентоспособность, технологическая модернизация.

This article analyzes the economic and mathematical as well as managerial mechanisms for developing innovative potential in milk and dairy processing enterprises. During the research process, issues related to the effective organization of innovative activities in enterprises, rational use of resources, and improvement of production efficiency were studied. In addition, the possibilities of using economic and mathematical modeling methods in assessing innovative potential are demonstrated. According to the research results, it was determined that the development of innovative potential contributes to increasing the competitiveness of enterprises, improving product quality, and enhancing production efficiency.

Keywords: dairy industry, innovative potential, economic and mathematical model, management mechanisms, efficiency, competitiveness, technological modernization.

Bugungi kunda oziq-ovqat sanoati iqtisodiyotning muhim va strategik tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Aholini sifatli va xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash hamda eksport salohiyatini oshirish masalalari davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash sanoati agrar sektor va oziq-ovqat sanoati o'rtasidagi muhim bog'lovchi bo'g'in sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur tarmoq nafaqat ichki bozorni sifatli mahsulotlar bilan ta'minlash, balki qayta ishlangan mahsulotlar eksportini kengaytirish orqali mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi.

Hozirgi global iqtisodiy sharoitda raqobatning kuchayishi, texnologik yangilanishlar va bozor talablarining o'zgarishi sutni qayta ishlash korxonalaridan yuqori darajadagi samaradorlikni, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirishni talab etmoqda. Shu sababli korxonalarda innovatsion salohiyatni shakllantirish va uni samarali boshqarish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biri hisoblanadi. Innovatsion salohiyat korxonaning yangi texnologiyalarni joriy etish, mahsulot assortimentini kengaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va raqobatbardoshligini mustahkamlash imkoniyatlarini ifodalaydi.

Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirish jarayonida iqtisodiy-matematik usullar va modellashtirishdan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy-matematik modellar korxonalarining ishlab chiqarish jarayonlarini tahlil qilish, resurslardan samarali foydalanish, innovatsion investitsiyalar samaradorligini baholash hamda strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini takomillashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish uchun korxonalarda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish ham muhim hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirishning iqtisodiy-matematik asoslarini o'rganish hamda faoliyatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari sut sanoati korxonalarida innovatsion rivojlanishni ta'minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda tarmoqning raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Innovatsion salohiyatni boshqarish va uni rivojlantirish masalalari iqtisodiyot va menejment sohasida ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Innovatsiyalar nazariyasining ilmiy asoslari ilk bor mashhur iqtisodchi Jozef Shumpeter (Joseph Schumpeter) tomonidan ishlab chiqilgan. U innovatsiyani iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi omili sifatida ko'rib, yangi texnologiyalarni joriy etish, yangi mahsulotlar yaratish va yangi bozorlarni o'zlashtirishni iqtisodiy o'sishning muhim omillari deb hisoblagan.

Innovatsion faoliyat va innovatsion salohiyat tushunchalarini rivojlantirishga Piter Druker ham katta hissa qo'shgan. Uning fikricha, innovatsiya korxonalar raqobatbardoshligini ta'minlovchi eng muhim strategik vosita hisoblanadi. Druker innovatsiyani tizimli boshqaruv jarayoni sifatida talqin qilib, korxonalarda innovatsion strategiyani shakllantirish zarurligini ta'kidlagan.

Innovatsion salohiyatni shakllantirish va boshqarish masalalari bo'yicha Maykl Porter ham muhim ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U korxonalarining raqobat ustunligini ta'minlashda innovatsiyalar, texnologik modernizatsiya va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish muhim omil ekanini asoslab bergan. Porterning “raqobat ustunligi” nazariyasida innovatsiyalar korxonalarining bozordagi pozitsiyasini mustahkamlovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi.

Innovatsion rivojlanish jarayonini iqtisodiy-matematik usullar yordamida tahlil qilish masalalari R. Solou tadqiqotlarida ham muhim o'rin egallaydi. Solou iqtisodiy o'sish modelida texnologik taraqqiyot va innovatsiyalar iqtisodiy rivojlanishning asosiy omili ekanligini ta'kidlagan. Uning modeli innovatsiyalar va texnologik yangilanishlar iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash sanoatida innovatsion faoliyatni boshqarish masalalari bo‘yicha ham bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, Christopher Freeman va Bengt-Åke Lundvall innovatsion tizimlar nazariyasini ishlab chiqib, sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishda ilmiy-tadqiqot institutlari, universitetlar va korxonalar o‘rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlaganlar.

MDH davlatlari olimlari ham innovatsion salohiyatni boshqarish muammolarini o‘rganishga katta e’tibor qaratganlar. Xususan, B. Santo, V. Medinskiy, A. Fatxutdinov kabi olimlar innovatsion menejment, innovatsion strategiya va korxonalarda innovatsion faoliyatni tashkil etish masalalarini keng yoritib berganlar. Ularning ilmiy ishlarida innovatsion salohiyatni shakllantirishda kadrlar salohiyati, ilmiy tadqiqot faoliyati va investitsiyalar muhim omil sifatida ko‘rsatib o‘tilgan.

O‘zbekistonlik iqtisodchi olimlar ham innovatsion rivojlanish va sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarish masalalarini tadqiq etib kelmoqdalar. Xususan, A. Vaxobov, S. G‘ulomov, B. Xodiyev va Sh. Shodmonovlarning ilmiy ishlarida innovatsion rivojlanish, iqtisodiy modernizatsiya hamda sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan.

Shunga qaramay, sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatni iqtisodiy-matematik modellashtirish asosida baholash hamda faoliyatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari hali yetarli darajada chuqur o‘rganilmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot ushbu yo‘nalishda ilmiy izlanishlar olib borish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish zarurligini asoslab beradi.

Tadqiqot jarayonida sutni qayta ishlash korxonalarining innovatsion faoliyati iqtisodiy-matematik usullar yordamida tahlil qilinganda, innovatsiyalarga yo‘naltirilgan investitsiyalar va korxonaning yakuniy moliyaviy ko‘rsatkichlari o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri korrelyatsion bog‘liqlik mavjudligi aniqlandi. O‘zbekistonning sutni qayta ishlash tarmog‘idagi 20 tadan ortiq yirik va o‘rta korxonalarining 2020–2025-yillardagi ko‘rsatkichlari asosida o‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion salohiyatning har 10% lik o‘sishi mahsulotning jahon bozoridagi raqobatbardoshligini o‘rtacha 6,5% ga oshirish imkonini beradi.

1. Innovatsion Salohiyatni Modellashtirish

O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, sut korxonalari daromadining oshishi (Y) ko‘p jihatdan innovatsion xarajatlarga bog‘liq. Biz ishlab chiqqan ko‘p omili regressiya modeli quyidagicha ko‘rinishga ega:

$$Y = 124.5 + 0.65X_1 + 0.42X_2 + 0.38X_3$$

Bu yerda:

- X_1 : Yangi texnologiyalar (liniyalar)ga investitsiya.
- X_2 : IT va avtomatlashtirish tizimlariga sarf.
- X_3 : Xodimlarning innovatsion malakasini oshirish.

Model koeffitsiyentlari shuni ko‘rsatadiki, texnologiyalarga kiritilgan har 1 birlik investitsiya daromadning 0.65 birlikka oshishiga olib keladi.

2. Ishlab Chiqarishni Optimallashtirish

Sutni qayta ishlashda xomashyo (sut) hajmi cheklangan bo‘lganda, mahsulot turlarini taqsimlashning matematik modeli tuzildi.

- Pishloq ishlab chiqarish (x_1)
- Qatiq mahsulotlari (x_2)
- Sut kukunlari (x_3)

Maqsadli funksiya (foydani maksimallashtirish):

$$F_{\max} = 1500x_1 + 800x_2 + 2000x_3$$

3. Boshqaruv Mexanizmining Yangi Modeli

Tadqiqot natijasida an’anaviy boshqaruvdan "Innovatsion-klasteri" boshqaruvga o‘tish mexanizmi ishlab chiqildi. Ushbu mexanizm quyidagi bloklarni o‘z ichiga oladi:

- Raqamli monitoring: Sutni qabul qilishdan tortib, tayyor mahsulot sotuvigacha bo‘lgan barcha jarayonlarni ERP tizimi orqali nazorat qilish.

• Sifat menejmenti: Xalqaro ISO va HACCP standartlarini innovatsion vositalar yordamida avtomatlashtirish.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, sut sanoatida innovatsion faoliyat faqatgina yangi uskunar bilan cheklanib qolmasligi kerak.

1. Iqtisodiy samaradorlik: Matematik modellashtirish korxonalariga "ko‘r-ko‘rona" investitsiya kiritishdan qochish imkonini beradi. Regressiya tahlili orqali eng yuqori samaradorlikka ega yo‘nalishlarni aniqlash mumkin.

2. Boshqaruvdagi innovatsiyalar: Ko‘p hollarda texnika yangi bo‘lsa-da, boshqaruv usullari eskiligi sababli kutilgan foyda olinmaydi. "Agile" boshqaruv usullarini sut sanoatiga moslashtirish taklif etiladi.

3. To‘siqlar: Innovatsiyalarni joriy etishda asosiy to‘siq sifatida kadrlar yetishmovchiligi va uzoq muddatli kreditlarning qimmatligi aniqlandi.

Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarining innovatsion salohiyatini oshirish bo‘yicha quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Innovatsion salohiyatni boshqarishda iqtisodiy-matematik modellar qaror qabul qilish aniqligini 25-30% ga oshiradi.

2. Boshqaruv mexanizmini raqamlashtirish orqali mahsulot tannarxini 12-15% ga pasaytirish imkoniyati mavjud.

3. Korxonalarda innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish uchun soliq imtiyozlari va klasteri hamkorlikni kuchaytirish lozim.

Tavsiyalar:

1. Sut klasterlari tarkibida kichik innovatsion laboratoriyalarni tashkil etish.

2. Ishlab chiqarish quvvatlarini "Aqlli zavod" (Smart Factory) konsepsiyasiga o‘tkazish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.10.2019 yildagi "O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi PF-5853-sonli Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.01.2020 yildagi "Chorvachilikni yanada rivojlantirish va oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-4576-sonli Qarori.
3. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi". – Toshkent: "O‘zbekiston" nashriyoti, 2022.
4. Abdullayev A.M. "Sanoat iqtisodiyoti: innovatsiyalar va raqobatbardoshlik". – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2021. – 320 b.
5. Gulyamov S.S. "Raqamli iqtisodiyotda iqtisodiy-matematik modellashtirish". – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020.
6. Schumpeter J.A. "The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle". – Harvard University Press, 2021 (Reprint).
7. Drucker P.F. "Innovation and Entrepreneurship". – Harper Business, 2015. – 288 p.